

DALIBOR FRANULOVIĆ*, JURE TADIĆ**

Policijska komponenta u mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda ***

Sažetak

Mirovne operacije jedan su od glavnih alata Ujedinjenih naroda u održavanju međunarodnog mira i sigurnosti. U tim aktivnostima značajnu ulogu ostvaruju i angažirani policijski službenici kao dio policijske komponente, postupajući u skladu s mandatom kojeg je odobrilo Vijeće sigurnosti. Autori su pojmovno i sadržajno odredili koncept mirovnih operacija kao međunarodnih aktivnosti koje se provode u svrhu održavanja međunarodnog mira i sigurnosti. Specifičnosti policijske komponente analizirat će se kroz povijesni presjek sudjelovanja policijskih službenika u mirovnim operacijama te njihova statusa za vrijeme privremenog upućivanja na rad u okvirima Ujedinjenih naroda. U radu se prikazuju iskustva Republike Hrvatske u odnosu na mirovne operacije kao zemlje primateljice više mirovnih operacija na svojem teritoriju za vrijeme i kratko nakon Domovinskog rata te kroz aktivno sudjelovanje policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova u provedbi različitih vidova mirovnih operacija.

Ključne riječi: *Ujedinjeni narodi, mirovne operacije, policijski službenici, policijska komponenta.*

UVOD

Međunarodne mirovne operacije jedan su od glavnih alata Ujedinjenih naroda u održavanju

* Dalibor Franulović, univ. spec. iur. policijski službenik, Služba za europsko zakonodavstvo, MUP RH.

** Jure Tadić, struč. spec. krim., nastavnik stručnih predmeta, Policijska škola "Josip Jović", PA.

*** Autori u članku iznose svoja stajališta.

¹ Povelju Ujedinjenih naroda usvojili su predstavnici pedeset država na konferenciji u San Francisku 26. lipnja 1945. Vlada Republike Hrvatske na sjednici održanoj 30. rujna 1993. donijela je Odluku o objavljanju Povelje Ujedinjenih naroda koja je stupila na snagu 24. listopada 1945., s izmjenama koje su stupile na snagu 31. kolovoza 1965., 12. lipnja 1968. i 24. rujna 1973. Tekst Povelje Ujedinjenih naroda (dalje u tekstu Povelja UN-a) sa Statutom Međunarodnog suda u izvorniku na engleskom jeziku i u prijevodu na hrvatski jezik objavljen je u NN-MU 15/93.

međunarodnog mira i sigurnosti. Iako se u Povelji Ujedinjenih naroda, kao temeljnom pravnom aktu za funkcioniranje svih aktivnosti organizacije,¹ mirovne operacije nigdje izrijekom ne navode, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda kao nadležno tijelo već je 1948. godine autoriziralo vojnu mirovnu aktivnost u svrhu sprječavanja daljnjih napetosti između Izraela i Palestine (UNTSO – *United Nations Truce Supervision Organization*). Ovo će postati prva službena mirovna operacija. Do početka 2016. Ujedinjeni narodi (dalje u tekstu UN) pokrenut će ukupno 71 mirovnu operaciju širom svijeta od čega je 16 u aktivnom statusu.²

U početnim godinama provedbe, mirovne operacije je činilo isključivo vojno osoblje. Njima se od 1960. pridružuju i policijski službenici koji će nakon završetka razdoblja Hladnog rata postati sastavni dio višedimenzionalnih mirovnih operacija. Cilj je rada utvrditi specifičnosti sudjelovanja policijske komponente u provedbi međunarodnih mirovnih operacija u nadležnosti UN-a.³ U prvom dijelu rada pojmovno će se definirati različiti vidovi mirovnih operacija. Nakon toga će se dati kratak prikaz povijesnog razvoja međunarodnih operacija u kojima su sudjelovali policijski službenici i posebnosti policijske komponente u njima. U idućem dijelu prikazuju se iskustva koja je Republika Hrvatska imala u provedbi mirovnih operacija na svojem teritoriju te se iznosi pregled sudjelovanja policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova u međunarodnim mirovnim operacijama.

1. POJMOVNO ODREĐENJE I TIPOVI MIROVNIH OPERACIJA

Za dosad upotrijebljene raznovrsne načine djelovanja UN-a u svrhu zaštite međunarodnog mira i sigurnosti, uveden je naziv mirovne operacije (*peace-keeping operations* – misije održavanja mira), a osoblje koje sudjeluje u njima popularno se naziva "plavi šljemovi" ili "plave beretke" (Andrassy et al. 2006: 83). Osim pojma mirovne operacije, u stručnoj literaturi koristi se u istom kontekstu i pojam mirovne misije (Filipović, 2006, Bilandžić, 2008, Krakić, 2011). Službeni izvori i publikacije Ujedinjenih naroda koriste izraz *United Nations Peacekeeping Operations*, ali i izraz *United Nations Missions* u užem smislu značenja.⁴ U nazivu i tekstu Strategije sudjelovanja Republike Hrvatske u međunarodnim misijama i operacijama, koriste se oba izraza, i misije i operacije. Pri tome se međunarodne misije i operacije definiraju kao "međunarodna uporaba različitih oblika vojnih i civilnih sposobnosti u okviru mandata međunarodne organizacije ili u suglasju s bilateralnim sporazumom ili traženjem države primateljice ili područja djelovanja".⁵ U ovom se radu koristimo ponajprije izrazom

² Pregled svih mirovnih operacija u organizacije UN-a v.: <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml> (12. 4. 2016.).

³ U ovom smo se radu ograničili na elaboraciju mirovnih operacija koje se provode u organizaciji UN-a, kao najstarijih i najzastupljenijih međunarodnih mirovnih aktivnosti. Treba imati u vidu da pored UN-a u provedbi različitih tipova mirovnih operacija mogu sudjelovati i druge međunarodne organizacije: Europska unija, Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, Afrička unija i NATO (ENTRi Handbook, 2013: 29-69).

⁴ O tome vidi šire u: *United Nations Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines*, UN Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support, 2008. *Handbook on Multidimensional Peacekeeping Operations*, Department of Peacekeeping Operations, United Nations, 2003. *Introduction to United Nations Peacekeeping*, Core Pre-Deployment Training Materials, (2009), UN DPKO, *e-Guide to the United Nations Departments of Peacekeeping Operations and Field Support*, United Nations Departments of Peacekeeping and Field Support, January, 2015. <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/> (12. 4. 2016.).

⁵ <http://www.mvep.hr/files/file/2014/140516-Strategija.pdf> (12. 4. 2016.).

"mirovne operacije", u skladu sa službenom nazivljem prema Pravilniku o upućivanju policijskih službenika u mirovne operacije i druge aktivnosti u inozemstvu (NN 118/12.).⁶

Osim operacija održavanja mira (*peacekeeping*), tijekom vremena razvile su se i druge mjere koje su na raspolaganju Vijeću sigurnosti UN-a u slučaju odluke o potrebi intervencija na ostvarivanju i zaštiti međunarodnog mira i sigurnosti. Ostale aktivnosti jesu: *Conflict Prevention* – prevencija konflikta, *Peacemaking* – uspostava mira, *Peace enforcement* – nameatanje mira i *Peacebuilding (Post-conflict Peacebuilding and Preventing relapse to Conflict)* – skraćeno, izgradnja mira.⁷ Karakteristično je za navedene aktivnosti da su granice među njima, kao operativnim postupcima, često nejasne i da na terenu u istoj mirovnoj operaciji može doći do njihovog preklapanja.⁸ Aktivnosti koje su usmjerene na prevenciju konflikta mogu biti strukturalne i diplomatske mjere, ili preventivno raspoređivanje mirovnih snaga kako bi se strane odvratile od mogućeg sukoba. Aktivnosti za stvaranje mira uključuju diplomatske mjere i mjere usmjerene na uspostavu pregovora ili mirovnog sporazuma između stranaka u sukobu. Nameatanje mira uključuje upotrebu prisilnih mjera policije, vojske i drugih aktera u svrhu provedbe odluka autoriziranih od Vijeća sigurnosti UN-a. Izgradnja mira je proces koji uključuje različite aktivnosti kako bi se reducirala opasnost od ponovnog konflikta te društvo i institucije osposobile za samostalno funkcioniranje nakon završetka sukoba (Bellamy, Williams, 2008: 15).

Prema određenim zajedničkim značajkama danas se mogu izdvojiti tri tipa mirovnih operacija: *Tradicional Peacekeeping* – tradicionalne mirovne operacije, *Multi-dimensional Peacekeeping* – višedimenzionalne mirovne operacije i *Transitional Authority* – prijelazne uprave. Osim tri tipa mirovnih operacija, Ujedinjeni narodi mogu također pokrenuti i specijalne političke misije – *Special Political Mission*.⁹ U svim navedenim mirovnim aktivnostima, odnosno tipovima mirovnih operacija i specijalnim političkim misijama, svoju ulogu mogu imati i policijski službenici. Način i opseg sudjelovanja policijskih službenika kao individualnih izvršitelja ili kao sastavnice višedimenzionalnih operacija, tj. policijske komponente, ovisi o okviru mandata koji određuje Vijeće sigurnosti UN-a za svaku operaciju posebnom rezolucijom.¹⁰

2. POLICIJSKA KOMPONENTA U MIROVNIM OPERACIJAMA

2.1. Kratki prikaz sudjelovanja policijskih službenika u mirovnim operacijama

Prva mirovna operacija u čijem se sastavu, pored vojne, nalazila i policijska komponenta bila je ONUC (*United Nations Operation in the Congo 1960.-1964.*) u Kongu. U početku mali broj policijskih službenika iz Gane, a kasnije 400 policajaca nigerijskog kon-

⁶Detaljnije o različitim načinima definiranja mirovnih operacija/misija v.: Jakešević, 2012: 23-33.

⁷ Ovdje možemo dodati i izraz *peace-keeper* – pripadnik mirovnih snaga. Korišteni prijevodi prema: Gačić, 2004: 957.

⁸ O tome vidi šire u: *United Nations Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines*, 2009: 17-20.

⁹ *Introduction to United Nations Peacekeeping*, Core Pre-Deployment Training Materials, (2009), UN DPKO, unit 1 – Part 1, str. 31.-40. Vidi šire u: Bellamy, Williams, 2008., 153.-278.

¹⁰ Pregled rezolucija Vijeća sigurnosti usvojenih od 1946. dostupan na: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/> (25. 4. 2016.).

tingenta imali su mandat da pridruženi vojnim snagama rade na osiguranju javnog reda i sigurnosti. Potom je 1964. pokrenuta mirovna operacija UNFICYP (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*) na Cipru. U provedbi mandata operacije, koji se u bitnome odnosio na sprječavanje daljnjih sukoba između ciparskih Grka i Turaka, bila je uključena i policijska komponenta sastavljena od 173 policijska službenika iz Australije, Novog Zelanda, Austrije i Skandinavije koji su bili raspoređeni na otoku. UNFICYP je najstarija mirovna operacija u kojoj sudjeluju policijski službenici, a još uvijek je aktivna.¹¹ Nakon pokretanja mirovne operacije na Cipru, u narednih 25 godina UN je pokrenuo samo sedam novih mirovnih operacija s vrlo malim brojem civilnih policajaca.

Do promjena dolazi krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća prestankom razdoblja Hladnog rata i blokovske podjele svijeta. Kao prekretnica se može označiti 1988. godina i pokretanje mirovne operacije UNAVEM I (*United Nations Angola Verification Mission I*) u Angoli u kojoj je policijska komponenta brojila 1400 pripadnika. Nakon 1989. godine broj i veličina u UN-ovim mirovnim operacija te broj angažiranih policijskih službenika bitno se povećao. U periodu do kraja 1994. predstavnici civilne policije kao dio mirovnih operacija UN-a bili su raspoređeni u Angoli, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Kambodži, El Salvadoru, Haitiju, Mozambiku, Makedoniji i drugdje, ukupno 1677 policijskih službenika.¹² Za većinu navedenog vremena uloga policijske komponente mirovnih operacija bila je usmjerena na ispunjavanje pet međusobno povezanih zadataka, koji su se uglavnom odnosili na praćenje poštovanja mirovnih sporazuma i davanje savjeta domaćim vladama. Ovi zadaci su 1995. godina definirani skraćenicom SMART. U prijevodu bismo navedene smjernice mogli označiti kao: podržavanje ljudskih prava, nadgledanje lokalne policije, savjetovanje i trening lokalne policije kako izvršavati zadatke u duhu najbolje prakse i poštovanja ljudskih prava te izvještavanje o incidentima prema UN-a (Bellamy, Williams, 2008: 378).

Međutim, zbog promjene okolnosti devedesetih godina prošlog stoljeća UN preuzima zaduženja vezana za provedbu složenih mirovnih sporazuma i uspostavu održivog stupnja javne sigurnosti na terenu neposredno nakon rata. To je iziskivalo promjene u organizacijskom smislu i u pogledu odobrenih djelatnosti i ovlasti policijskim službenicima neposrednim izvršiteljima mirovnih operacija. Značajna promjena ustrojstvenog oblika i karaktera angažiranih policijskih jedinica uslijedila je nakon upućivanja međunarodnih interventnih snaga (IPTF – *International Police Task Force*) u Bosnu i Hercegovinu 1995. koje su imale izvršne ovlasti za provođenje klasičnih policijskih i kriminalističkih poslova. Nakon toga uslijedilo je angažiranje dviju velikih policijskih komponenti na Kosovu (*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* – UNMIK) sa 4500 policajaca i na Istočnom Timoru (*United Nations Transitional Administration in East Timor* – UNTAET), sa 1640 policajaca koji su imali vrlo širok raspon poslova i ovlasti za obavljanje policijskih poslova ključnih za provedbu međunarodne teritorijalne uprave (Durch, 2010).

Promjenom tipa mirovnih misija, iz tradicionalnih za vrijeme Hladnog rata prema višedimenzionalnim i prijelaznim upravama, mijenjao se i usložnjavao djelokrug poslova koje obavljaju policijski službenici. U skladu s glavnim funkcijama višedimenzionalnih mirovnih

¹¹ UNFICYP trenutno broji 916 uniformiranih osoba od toga 861 vojnih i 55 policijskih službenika. <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unficyp/facts.shtml> (14. 4. 2016.)

¹² *History of United Nations Police*. <https://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/history.shtml> (14. 4. 2016.)

operacija, poslovi i zadaci policijskih službenika mogu se odnositi na sljedeće: a) stvaranje sigurnog i stabilnog okruženja uz istodobno jačanje sposobnosti države da pruži sigurnost, uz puno poštovanje vladavine prava i ljudskih prava, b) olakšavanje političkog procesa promicanjem dijaloga i pomirenja te potporom uspostavi legitimnih i učinkovitih institucija vlasti, c) pružanje okvira za osiguravanje koherentnog i koordiniranog djelovanja UN-a i drugih subjekata na razini države (Jakešević, 2011: 189).¹³ U narednom razdoblju broj policijskih službenika angažiranih u mirovnim operacijama nastavio je rasti. Prema podacima UN-a, u veljači 2016. aktivno se provodi 16 mirovnih operacija i specijalnih misija u kojima je angažirano ukupno 13 261 policijskih službenika.¹⁴

Godina	Broj PS u MO	Godina	Broj PS u MO
1995.	1169	2005.	6765
1996.	1139	2006.	7365
1997.	2751	2007.	9208
1998.	3034	2008.	11254
1999.	2539	2009.	10785
2000.	4613	2010.	12967
2001.	7959	2011.	14377
2002.	7554	2012.	14495
2003.	5332	2013.	12215
2004.	4686	2014.	13180

Prikaz sudjelovanja policijskih službenika u mirovnim operacijama UN-a

Izvor: Monthly summary of Military and Police contribution to UN Operations¹⁵

¹³ Detaljnije o poslovima i zadacima policijskih službenika u mirovnim operacijama vidi u: *United Nations Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines*, UN Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support, 2008. str. 22-23. *Handbook on Multidimensional Peacekeeping Operations, Department of Peacekeeping Operations*, United Nations, 2003., str. 85.-92. *What the United Nations Police do in the Field*, (2016), DPKO, <http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/work.shtml> (19. 4. 2016.).

¹⁴ Podaci o broju vojnih i policijskih službenika u mirovnim operacijama za razdoblje 1990.-2016. http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml (21. 4. 2016.).

¹⁵ Kod analize navedenih podataka treba uzeti u obzir razlike koje se tijekom jedne kalendarske godine mogu pojaviti u broju ukupno angažiranih policijskih službenika na što može utjecati niz okolnosti. Na primjer, pokretanje ili gašenje neke operacije, promjena mandata, a time i broja izvršitelja, redovne rotacije i slično. U ovom prikazu smo u svakoj godini koristili podatke za mjesec siječanj. Dostupno na: <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/index.htm> (19. 4. 2016.).

2.2. Status policijskih službenika uključenih u mirovne operacije

Za policijske službenike koji su bili uključeni u provedbu mirovnih operacija, od UN-FICYF 1964. godine koristio se termin CIVPOL – *Civilian Police*, civilna policija UN-a. Ovaj se termin počeo koristiti kako bi se napravila razlika s pripadnicima vojne policije koji su također bili u sastavu mirovnih operacija (Anderholt, 2012: 19). Organizacijsko tijelo UN-a u čijoj je nadležnosti koordinacija aktivnosti vezanih za pokretanje i provedbu mirovnih operacija od 1992. postaje Odjel za mirovne operacije – *Department of Peacekeeping Operations* (dalje u tekstu: DPKO). Organizacijskim promjenama CIVPOL dobiva svoj samostalni institucionalni status unutar DPKO-a odvojen od vojne policije, zbog čega gubi svoj predznak "civ" koji sugerira civilnu policiju te 2005. godine postaje UNPOL – *UN Police* (Bellamy, Williams, 2008: 382).

Policijska komponenta u mirovnim operacijama može se sastojati od policijskih službenika pojedinaca (*Individual Police Officers* – IPOa) i formiranih /ustrojnih/ policijskih jedinica (*Formed police units* – FPU). Individualni policijski službenik je djelatnik nacionalne policijske organizacije privremeno premješten i upućen za vremenski ograničeno vrijeme na rad u konkretnu međunarodnu mirovnu operaciju u organizaciji UN-a. Uvjete za upućivanje utvrđuje UN i zemlja iz koje službenik dolazi. Na primjer, UN propisuje da policijski službenik mora imati najmanje 25, a najviše 62 godine, s minimalno pet godina iskustva na policijskim poslovima. Osim upućivanja u aranžmanu nacionalne policijske organizacije, postoji mogućnost da se individualni policijski službenik samostalno ugovorno angažira za rad u mirovnoj operaciji ili na poslovima policijskog eksperta u nekom od tijela UN-a. U tom slučaju prava i obveze rješavaju se neposredno između policijskog službenika i UN-a.¹⁶

Pored individualnih policijskih službenika koji se regrutiraju i upućuju u mirovnu operaciju kao pojedinci (UNMIK – *United Nations Mission in Kosovo*), od 1999. počinju se angažirati i posebne formirane jedinice (*Formed Police Units* – dalje u tekstu FPU) sastavljene 120-140 policijskih službenika, s vlastitim zapovjednim kadrom te vojno-policijskim ustrojem na vodove (30-40 osoba) i desetine. Ove se jedinice regrutiraju i obučavaju unutar jedne države te upućuju na područje mirovne operacije kao koherentna jedinica, bolje naoružana i s opremom za obavljanje složenijih zadataka nego individualni policijski službenici.¹⁷ FPU ima tri osnovne funkcije. Primarno služe kao jedinice za uspostavu i održavanje javnog reda, zatim pružaju zaštitu za osoblje i imovinu UN-a na području mirovne operacije. I treće, pružaju potporu (*support*) ostalim dijelovima policijske komponente u slučaju potrebe angažiranja na poslovima koji iziskuju visok rizik u postupanju (Hansen, 2012: 2).

Kao posebna kategorija kompaktnih jedinica u posljednje se vrijeme pojavljuju i specijalni policijski timovi (*Specialized Police Teams* – SPTs). Radi se o jedinicama manjim po broju izvršitelja specijaliziranim za pojedina područja djelatnosti. Na primjer, SWAT jedinice, kriminalističko-istražni timovi, timovi za neposrednu zaštitu, timovi sa službenim psima, forenzični timovi i slično (Sebastian, 2015: 14). Od prvog angažiranja neke FPU jedinice 1999., broj takvih jedinica i angažiranih policijskih službenika u njima je stalno rastao. Do

¹⁶ O tome vidi šire u: *United Nations Police in Peacekeeping Operations and Special Political Missions*, United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support, Ref. 2014.01, February, 2014.

¹⁷ V. šire: *Formed Police Units in United Nations Peacekeeping Operations*, United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support, Ref. 2009.32, March, 2013.

početka 2016. godine UN je autorizirao sudjelovanje 71 FPU jedinica s više od 10 000 policijskih službenika.¹⁸

3. HRVATSKA I MIROVNE OPERACIJE

3.1. Mirovne misije i operacije na teritoriju Republike Hrvatske

Na teritoriju Republike Hrvatske od 1991. do 2002. godine provedeno je šest različitih mirovnih misija i operacija. Prva misija Europske unije, tada Europske zajednice, bila je promatračka misija ECMM (*European Community Monitoring Mission*). Misija je pokrenuta na temelju zajedničke deklaracije Slovenije, Hrvatske, predstavnika savezne vlade SFRJ i predstavnika Europske zajednice od 7. srpnja 1991. (Brijunska deklaracija). Misija je brojala 30-50 nenaoružanih vojnih i građanskih nadzornika koji su imali pravo neometano se kretati na teritoriju Republike Hrvatske u svrhu nadgledanja stanja i povlačenja JNA (Nobile, 2000: 115). Nakon Europske zajednice u mirovne aktivnosti uključio se i UN. Neposredni rezultat diplomatskih nastojanja i pregovora svih strana u sukobu, bilo je pokretanje mirovne operacije UNPROFOR (*United Nations PROtection FORce*). Mirovna operacija je uspostavljena Rezolucijom 743 Vijeća sigurnosti UN-a 21. veljače 1992. radi uspostave mira i preduvjeta za miroljubivo rješavanje krize nastale na području bivše Jugoslavije. Misija UNPROFOR je nekoliko puta obnavljana i produžavana sve do 31. ožujka 1995. kad je Rezolucijom 981 okončan mandat UNPROFOR-a u Republici Hrvatskoj.¹⁹

Istovremeno s prestankom rada UNPROFOR-a, donosi se odluka o preimenovanju postojećih mirovnih snaga u novu mirovnu operaciju UNCRO (*United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia*) – Operaciju UN za obnovu povjerenja u Hrvatskoj s mandatom provedbe Sporazuma o prekidu vatre između Hrvatske vojske i srpskih pobunjenika te nadziranja demilitarizacije poluotoka Prevlake. Mandat UNCRO-a završen je 15. siječnja 1996. godine.

Završetkom mandata UNCRO-a, 15. siječnja 1996., Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je Rezoluciju 1037 o pokretanju mirovne operacije UNTAES (*United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium*), – Prijelazna uprava Ujedinjenih naroda za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem. Mandat UNTAES-a je završio 15. siječnja 1998. čime je okončan proces mirne reintegracije istočnog Podunavlja u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske (Nobile, 2000: 496-522; Jakešević, 2011a).

Nakon okončanja mandata UNTAES-a uspostavljena je misija – UNPSG (*United Nations Police Support Group*) – Grupa za podršku UN-a, koja je počela djelovati 16. siječnja 1998. godine. Cilj međunarodne postrojbe od 180 civilnih policajaca bio je nadzor policijskih postrojbi Republike Hrvatske na području istočnoga graničnog dijela Hrvatske. Misija je okončana 15. listopada 1998. godine, a daljnji monitoring je preuzelo 118 policijskih nad-

¹⁸ Izvor: <http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/units.shtml> (12. 4. 2016.).

¹⁹ Nakon izvršenog restrukturiranja UNPROFOR je nastavio djelovati u Bosni i Hercegovini te je u Makedoniji istovremeno uspostavljena misija UNPREDEP. O mirovnoj operaciji UNPROFOR vidi šire u: Filipović, 2006.

zornika OESS-a.²⁰

UNMOP (*United Nations Mission of Observers in Prevlaka*) – Promatračka misija UN-a na Prevlaci, posljednja je mirovna operacija na teritoriju Hrvatske. Nadzor nad demilitarizacijom područja poluotoka Prevlake bio je pod nadzorom UNPROFOR-a od listopada 1992. godine te od 1995. UNCRO-a. Njegovim zatvaranjem UNMOP 1. veljače 1996. godine postaje samostalna misija koja se provodila do 15. prosinca 2002. (Franulović, 2014: 82-83).

3.2. Pripadnici hrvatske policije u mirovnim operacijama

Republika Hrvatska je započela sudjelovanje u međunarodnim mirovnim operacijama 1999. godine upućivanjem 10 časnika oružanih snaga u promatračku misiju u Sjevernoj Leoneu UNOMSIL – *United Nations Observer Mission in Sierra Leone*. Dvojica policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske (dalje u tekstu: MUP) prvi put se upućuju u neku mirovnu operaciju 2000. godine. Radilo se misiji Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (dalje u tekstu OESS) na Kosovu, gdje su bili angažirani kao treneri na novoosnovanoj policijskoj školi u Vučitrnu. Sustavni i organizirani pristup upućivanja započeo je tijekom 2005. godine kada su temeljem Memoranduma o prihvaćanju UN *stand by* angažmana u mirovne operacije UN-a upućeni prvi policijski službenici. Nakon toga sudjelovanje je prošireno i na druge međunarodne organizacije kao što su NATO i EU.

U siječnju 2005. godine prvi policijski službenik otišao je u mirovnu operaciju u Istočnom Timoru UNMISSET – *United Nations Mission of Support in East Timor*. Mandat ove misije je prestao u svibnju 2005. godine, da bi onda bila uspostavljena politička misija UNTIL – *United Nations Mission of Support in East Timor* do kolovoza 2006. godine. Potom je, temeljem Rezolucije 1704 uspostavlja mirovna operacija UNMIT – *United Nations Integrated Mission in Timor-Leste*. Mandat misije je završio 31. prosinca 2012. godine. U ovoj mirovnoj operaciji zaključno sa 25. studenom 2012. sudjelovalo je ukupno 19 hrvatskih policijskih službenika.²¹

Mirovna operacija UNFICYP (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*), na Cipru, najdugevećnja je operacija u kojoj sudjeluju policijski službenici (v. *supra*). U ovoj mirovnoj operaciji od travnja 2005. do studenoga 2014. godine ukupno je sudjelovalo 30 policijskih službenika MUP-a.

Mirovna operacija na Haitiju, MINUSTAH – *United Nations Stabilization Mission in Haiti*, uspostavljena je Rezolucijom 1542 Vijeća sigurnosti 30. travnja 2006. Od prosinca 2007. godine na Haiti je upućeno ukupno 16 policijskih službenika MUP-a.

UNMIK – *United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*, uspostavljena je Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1244 od 10. lipnja 1999. godine. U misiju je od svibnja 2005. do veljače 2009. ukupno upućeno 34 policijskih službenika MUP-a. UNMIK djeluje na Kosovu i danas, ali s izmijenjenim mandatom i znatno smanjenim brojem osoblja.²²

²⁰ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/cropol.htm> (21. 4. 2016.).

²¹ <http://www.mup.hr/main.aspx?id=18377>. Cjeloviti pregled mirovnih operacija na Istočnom Timoru v. <http://unmit.unmissions.org/Portals/UNMIT/Factsheets/Peacekeeping%20Operations%20in%20Timor%20Leste.English.pdf> (15. 4. 2016.).

²² U veljači 2016. ukupno je u UNMIK-u angažirano 8 vojnih časnika za vezu i 8 policijskih službenika.

Pored navedenih mirovnih operacija UN-a, policijski službenici su bili angažirani u međunarodnom policijskom Centru u Jordanu JIPTC – *Jordan International Police Training Center*. Naime, na poziv SAD-a Vlada Republike Hrvatske je odlučila dati svoj doprinos u borbi protiv globalnog terorizma. U provedbi te odluke od lipnja 2005. do kolovoza 2007. godine kada je Centar završio s radom, u svojstvu instruktora sudjelovalo je 6 policijskih službenika.

U isto vrijeme MUP se uključilo i u operaciju NATO/ISAF – *North Atlantic Treaty Organisation/ International Security Assistance Force*, u Afganistanu sa dvoje policijskih službenika koji su radili kao savjetnici lokalne policije u Feyzabadu. Na početku provedbe policijski službenici su bili pridruženi njemačkom pokrajinskom timu za obnovu (PRT). Od 2010. godine MUP i Ministarstvo obrane Republike Hrvatske zajedno sudjeluju u ovoj operaciji sa specijaliziranim savjetodavnim timovima. Tijekom 2014. godine MUP je u aktivnostima operacije NATO/ISAF u Afganistanu upućivao policijske službenike kao pripadnike zajedničkoga vojnopolicijskog tima za savjetovanje afganistanske nacionalne policije. Promjenom ustrojstva i smanjenjem mirovne operacije cijeli mješoviti vojnopolicijski savjetnički tim prestao je s radom u misiji te su vraćeni u Republiku Hrvatsku 30. studenoga 2014. godine.

Republika Hrvatska sudjeluje i u mirovnim operacijama Europske unije. Prva aktivnost je bila EUPOL – *European Union Police Mission in Afganistan*, uspostavljena Odlukom Glavnog tajništva Vijeća Europe od 30. svibnja 2007. godine, tzv. Zajedničkom akcijom o uspostavi EUPOL-a Afganistan. U EUPOL-u je sudjelovalo 11 policijskih službenika. U prosincu 2008. godine pokrenuta je misija Europske unije za uspostavu vladavine prava na Kosovu EULEX – *The European Union Rule of Law Mission in Kosovo*. Policijski službenici MUP-a u ovoj misiji sudjeluju od njenog pokretanja. Vlada Republike Hrvatske je 17. listopada 2013. godine donijela Odluku o sudjelovanju do četrnaest policijskih službenika u Misiji Europske unije za uspostavu vladavine prava na Kosovu.²³ Prema navedenoj Odluci redovno se vrše rotacije policijskih službenika na Kosovu.

U protekle dvije godine Republika Hrvatska je pokrenula sudjelovanje policijskih službenika u sljedećim mirovnim operacijama i misijama: EUMM – *European Union Monitoring Mission in Georgia*, promatračka misija u Gruziji. Prvo upućivanje do troje policijskih službenika je uslijedilo 29. rujna 2014.²⁴ godine. Zatim EUPOL COOPS – *European Union Co-ordinating Office for Palestinian Police Support*, u Palestini gdje je moguće uputiti do dvoje policijskih službenika. Od prosinca 2014. godine otvorena je mogućnost upućivanja do 10 policijskih službenika u Posebnu promatračku misiju OEES u Ukrajini – *Special Monitoring Mission to Ukraine*. U Ukrajinu je od 2015. godine moguće uputiti do tri policijska službenika na rad u savjetodavnu misiju Europske unije EUAM – *Advisory Mission for Civilian Security Sector Reform Ukraine*.²⁵

Uvjeti i opseg mogućeg sudjelovanja policijskih službenika u mirovnoj operaciji ovise o okviru mandata Vijeća sigurnosti UN-a i pravilima pojedine mirovne operacije (Franulo-

<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmik/facts.shtml> (14. 4. 2016.).

²³ <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/Arhiva//120.%20-%2013.pdf> (14. 4. 2016.).

²⁴ Podaci navedeni u raščlambi sudjelovanja policijskih službenika u pojedinim misijama najvećim dijelom su preuzeti s internetske stranice MUP-a: <http://www.mup.hr/main.aspx?id=108774> (14. 4. 2016.).

²⁵ Za informacije o donošenju Odluka Vlade o upućivanjima policijskih službenika u mirovne operacije vidi: <https://vlada.gov.hr/> (14. 4. 2016.).

vić, 2014: 84). Strategija sudjelovanja Hrvatske u međunarodnim misijama i operacijama koju je Vlada Republike Hrvatske usvojila na sjednici 15 svibnja 2014. godine, predstavlja politički okvir, ciljeve, smjernice i prioritete međunarodne suradnje u području globalne sigurnosti i sudjelovanja u međunarodnim misijama i operacijama.²⁶ Sudjelovanje policijskih službenika MUP u međunarodnim mirovnim operacijama svoj pravni temelj ima u Zakonu o policiji (NN 34/11., 130/12., 89/14., 151/14., 33/15.) te u Zakonu o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, policije, civilne zaštite te državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu (NN 33/02., 92/10., 73/13., 82/15.). Uvjeti i način izbora, osposobljavanje, priprema, upućivanje i sudjelovanje policijskih službenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu, njihova prava, obveze te nadzor nad njihovim radom, propisani su Pravilnikom o upućivanju policijskih službenika u mirovne operacije i druge aktivnosti u inozemstvu (NN 118/12.).

ZAKLJUČAK

Kako bi održao međunarodni mir i sigurnost, UN od 1948. godine uvodi praksu pokretanja mirovnih operacija. U početnim godinama primjene provode se tradicionalne mirovne operacije vojnog karaktera i ograničenog djelovanja. Međutim, od 1964. kao sastavni dio mirovnih operacija angažiraju se pripadnici civilne policije CIVPOL-a. Nakon završetka razdoblja Hladnog rata, a naročito početkom novog milenija, počinju se provoditi kompleksne, višedimenzionalne mirovne operacije u kojima neizostavno mjesto, pored vojne, pripada i policijskoj komponenti. U tom periodu značajno raste broj mirovnih operacija i broj policijskih izvršitelja koji dobivaju sve veći krug zadataka i ovlasti. Pri tome DPKO dobiva mogućnost da osim individualnih policijskih službenika u provedbi operacija angažira i FPU jedinice osposobljene i opremljene za obavljanje složenih policijskih poslova usmjerenih na uspostavu i održavanje javnog reda, zaštitu osoblja i imovine UN-a te u slučaju potrebe pružanja pomoći drugim dijelovima policijske komponente. Tako je bitno povećana efikasnost i upotpunjena mogućnost angažiranja policijskih službenika u različitim vidovima mirovnih aktivnosti UN-a, dok policijska komponenta postaje ravnopravni partner drugim komponentama u mirovnim operacijama.

Republika Hrvatska je tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća bila primatelj međunarodne pomoći u vidu više mirovnih operacija. U međuvremenu počinje aktivno uključivanje hrvatskih vojnih i policijskih službenika kao neposrednih aktera u mirovnim operacijama. Prvi su policijski službenici bili angažirani u mirovne misije OESS-a od 2000. godine. Sustavno i organizirano upućivanjem policijskih službenika MUP-a u mirovne operacije započinje 2005. godine. Prva upućivanja su bila u UN-ove operacije. Nakon toga slijedilo je upućivanje i u mirovne operacije u organizaciji NATO-a i EU-a. Danas policijski službenici MUP-a uspješno sudjeluju u čitavom nizu mirovnih operacija i u provedbi različitih vidova pripreme i treninga za policijske službenike koji se pripremaju za buduće upućivanje u neku mirovnu operaciju.

²⁶ <http://www.mvep.hr/files/file/2014/140516-Strategija.pdf> (14. 4. 2016.).

LITERATURA

1. Anderholt, C. (2012). *Female Participation in Formed Police Units*, Peacekeeping & Stability Operations Institute, U.S. Army War College.
2. Andrassy, J., Bakotić, B., Seršić, M., Vukas, B. (2006). *Međunarodno pravo*, 3. dio, Zagreb, Školska knjiga.
3. Bellamy, J. A., Williams, D. P. (2010). *Understanding Peacekeeping*, Cambridge, Polity Press.
4. Bilandžić, M. (2008). *Hrvatska vojska u međunarodnim odnosima*, Zagreb, Polemos, 11 2 (22), str. 11-27.
5. Durch J. W. (2010). *United Nations Police Evolution, Present Capacity and Future Tasks*, GRIPS Policy Research Center.
6. *e-Guide to the United Nations Departments of Peacekeeping Operations and Field Support*. (2015). New York, United Nations Departments of Peacekeeping and Field Support.
7. Filipović, V. (2015). *Ispod plavih šljemova: Motivi država za sudjelovanjem u misiji UNPROFOR 1992.–1995*. Zagreb, Olejada.
8. Franulović, D. (2014). *Ustav Republike Hrvatske, pravo Europske unije i ljudska prava*. Zagreb, MUP RH.
9. *Formed Police Units in United Nations Peacekeeping Operations*. (2013). New York, United Nations Department of Peacekeeping Operations. Department of Field Support, Ref. 2009.32.
10. Gačić, M. (2004). *Rječnik prava*. Zagreb, Naknada Ljevak.
11. *General Guidelines for Peace-keeping Operations*. (1995). New York, United Nations Department of Peacekeeping Operations.
12. Gerth den Heyer. (2012). *The Role of Civilian Police in Peacekeeping: 1999-2007*. Washington, DC, Police Foundation.
13. *Handbook on Multidimensional Peacekeeping Operations*. (2003). New York, Department of Peacekeeping Operations.
14. Hansen, A. S. (2011). *Policing the Peace: The Rise of United Nations Formed Police Units*. Berlin, ZIF Center for International Peace Operations – Policy Briefing.
15. *In Control: A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Missions*. ENTRi Handbook (2013). Berlin, Center for International Peace Operations (ZIF).
16. Jakešević, R. (2012). *Hrvatska i mirovne misije Ujedinjenih nacija*. Zagreb, Politička kultura, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
17. Jakešević, R. (2012a). *Mirovne misije Ujedinjenih nacija i rješavanje etničkih sukoba: studija slučaja Istočne Slavonije*. Zagreb, Politička misao, god. 49., br. 2, str. 186-203.
18. Jurašić, R. (2009). *Policija u međunarodnim odnosima*. Zagreb, Politička kultura.
19. Krakić, J. (2011). *Međunarodna teritorijalna uprava*. Zagreb, Zbornik Pravnog

- fakulteta u Zagrebu, 61, (3), str. 1037-1078.
20. Nobile, M. (2000). *Hrvatski feniks: diplomatski procesi iza zatvorenih vrata: 1990.-1997.* Zagreb, Naknadni zavod Globus.
 21. *Povelja Ujedinjenih naroda.* (NN – Međunarodni ugovori 15/93.)
 22. *Pravilnik o upućivanju policijskih službenika u mirovne operacije i druge aktivnosti u inozemstvu.* (NN 118/12.)
 23. Savić, D. (2012). *Položaj policije u sustavu nacionalne sigurnosti.* Zagreb, Fakultet političkih znanosti, Političke analize, vol. 3., br. 12, str. 6-11.
 24. Savić, D. (2013). *Mjesto i uloga policijskih snaga u međunarodnim intervencijama: Hrvatsko policijsko sudjelovanje u mirovnoj misiji NATO/ISAF u Afganistanu.* Policijska i sigurnost, god. 22., br. 4, str. 479-496.
 25. Sebastian, S. (2015). *The Role of Police in UN Peace Operations.* Washington DC Civilians in Conflict, Stimson Center.
 26. Strategija sudjelovanja Republike Hrvatske u međunarodnim misijama i operacijama.
 27. *UN Peacekeeping PTD Standards - Specialized Training Material for Police.* (2009). New York, United Nations Department of Peacekeeping Operations.
 28. *United Nations Police in Peacekeeping Operations and Special Political Missions.* (2014). New York, Department of Field Support, Ref. 2014.01.
 29. *United Nations Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines.* (2008). New York, Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support.
 30. *What the United Nations Police do in the Field.* (2016). New York, Department of Peacekeeping Operations.
 31. *Zakon o policiji.* (NN 34/11., 130/12., 89/14., 151/14. i 33/15.)
 32. *Zakon o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, policije, civilne zaštite te državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu.* (NN 33/02., 92/10., 73/13., 82/15.)

Internetski izvori

<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/>

<http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/>

<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/index.htm>

<http://unmit.unmissions.org/Portals/UNMIT/Factsheets/Peacekeeping%20Operations%20in%20Timor%20Leste.English.pdf>

[http://www.mup.hr/main.aspx?id=18377.](http://www.mup.hr/main.aspx?id=18377)

<https://vlada.gov.hr>

<http://www.mvep.hr/files/file/2014/140516-Strategija.pdf>

Summary

Dalibor Franulović, Jure Tadić

Police component in the United Nations Peacekeeping operations

United Nations peacekeeping operations are one of the main tools used by the international community in order to manage complex crises that pose a threat to international peace and security. Police component in the peace operations consists of Individual Police Officers and Formed Police Units. This paper offers an overview of the mandates and goals of the police component being deployed for service in peace operations since 1960's. The paper analyzes United Nations peacekeeping operations conducted in the territory of the Republic of Croatia. Finally, the paper offers an overview of contribution of Police officers from the Ministry of the Interior of the Republic of Croatia in peace operations.

Key words: United Nations, Peace operations, Police officer, Police component.